

Låt oss börja med att göra tydligt att Partidistriktets styrelse inte vill se försämringar i huvudorganisationernas LO, TCO och SACO och deras förbunds strejkrätt och en försvagad position för deras medlemmars ställning på arbetsmarknaden.

Den svenska arbetsmarknadsmodellen är unik. Självständiga parter tar ansvar för löner och arbetsvillkor genom tecknandet av branschanpassade rikstäckande kollektivavtal. Likheter finns med de andra nordiska länderna, men för resten av världen är den en udda fågel.

Bakgrunden finns i ett Fattig-Sverige präglad av ändlösa konflikter på arbetsmarknaden. När Metall och Verkstadsföreningen 1905 skrev det första nationella kollektivavtalet lades också den första stenen. Fler kollektivavtal följde.

Nästa sten blev 1928 års Lag om kollektivavtal och arbetsdomstol. Den innebar lagstadgade regler för vad som är kollektivavtal, förhandlingsrätt, att fredsplikt gäller under avtalsperioden och att tvister inte skulle lösas med konflikt utan via den särskilt inrättade domstolen (idag finns motsvarande regler i MBL).

Tio år senare, 1938, blev SAF och LO överens om ett huvudavtal, mer känt som Saltsjöbadsavtalet. I detta förstärktes partsrelationerna och hur konflikter på arbetsmarknaden skulle hanteras. Huvudavtalet satte upp spelreglerna för arbetsmarknadens parter och täcker fyra områden; lösning av tvistefrågor, uppsägning av arbetare, ekonomiska stridsåtgärder samt samhällsfarliga konflikter. Där åtog sig LO att arbetsgivarna ej skulle drabbas av gränsdragningskonflikter mellan olika fackförbund. LOs organisationsplan och MBL §41 är idag de viktigaste pusselbitarna i detta. Den tredje avgörande stenen var på plats.

Den modell som växte fram under förra seklet innebar att lagstiftningen anger ramarna och att parterna på arbetsmarknaden träffar rättsligt bindande kollektivavtal om allt från minimilöner, löneökningnivåer till anställningsvillkor och trygghetsförsäkringar. Idag träffar cirka 110 parter över 650 kollektivavtal. Dessa omfattar mer än nio av tio anställda i Sverige. Detta är möjligt tack vara en hög organisationsgrad med såväl anställda som arbetsgivare, vilket ger kollektivavtalen stark legitimitet.

Modellen har således bidragit till att lyfta landet från oändliga konflikter och misär till att bli ett av världens bästa länder att leva och arbeta i. Visst har det förekommit konflikter, visst misslyckades parterna med lönebildningen under 1970- och 1980-talet, visst finns fortfarande orättfärdiga skillnader i lön och villkor. Visst återstår mycket. Och ingen modell blir någonsin perfekt – för alla, jämt. Men den svenska modellen levererar år efter år stabilitet, god partssamverkan i rader av frågor och justa relationer på arbetsplatserna.

Men trots modellens framgångar ökar hoten. Allt fler ledande nationella politiker ställer krav på sänkta ingångslöner, föreslår ändrad lagstiftning och vill påverka lönebildningen. När dessutom otrygga anställningsformer minskar den fackliga organisationsgraden i vissa branscher och att Europatrenden är att normen ska vara lagstadgade minimilöner så är hoten reella.

I denna verklighet ligger idag fokus på konflikten i Göteborgs hamn mellan Hamnarbetareförbundet och APM Terminals. I Göteborgs hamn, liksom i andra svenska hamnar, gäller Transportarbetareförbundet riksavtal. Hamnarbetareförbundet är ett förbund som i början av 70-talet bröt sig ur Transport och är ett förbund som står utanför LO och konkurrerar med Transportarbetareförbundet. I o m att de ej är bundna av ett kollektivavtal med arbetsgivaren har de heller ej den partsstatus och de rättigheter som följer av detta. Ett enkelt sätt att erhålla detta är att teckna "ett hängavtal" på Transports avtal. Med detta följer också samma fredsplikt som Transport har under avtalsperioden. Det är uppenbart efter de senaste årens händelser att Hamnarbetareförbundet ej är intresserad av detta. De medlare som försökt hitta en lösning på konflikten beskriver processen som att försöka träffa ett flyende mål, nya motiv och anledningar har skjutits in i processen kontinuerligt när man upplevt att man varit nära en lösning som till slut ledde till att man avslutade uppdraget utan att hittat en lösning. LO har varit skeptiska mot utredningen från början, men har samtidigt haft förståelse för att regeringen behöver hantera situationen i Göteborgs hamn. LOs avtalssekreterare hoppas att parterna kommer överens innan utredningen är färdig och att när konflikten är så löst bör man genast slänga utredningen i papperskorgen. LO med avtalssekreteraren Torbjörn Johansson har under året klivit in och försökt medla mellan Transport och Hamnarbetareförbundet. Under en kort period såg det ut som att Hamnarbetareförbundet skulle gå upp i Transport men på den presskonferens Hamnarbetareförbundet höll klargjorde de att de har krav på ett sådant sammangående med Transport som Transportarbetareförbundet, av naturliga skäl då det handlar om beslutsprocesserna i samband med riksavtalsförhandlingarna, inte kan gå med på. En sådan process skulle bli i praktiken omöjliggöra LOs samordnade avtalsförhandlingar.

Riksavtalen garanterar förbundets medlemmar solidariskt samma villkor och lägsta nivå på alla arbetsplatser i Sverige och stridsåtgärder är tillåtna i samband med avtalsrörelsen (avtalslöst tillstånd). Under avtalsperioden förhandlas lokalt för ytterligare bättre villkor som nedtecknas i lokala kollektivavtal under fredsplikt. Konflikten i Göteborgs hamn hotar i sig riksavtalen i den Svenska modellen då ett konkurrerande fack skulle kunna, genom stridsåtgärder (de är ju inte bundna av kollektivavtal), tillskansa sig ett bättre avtal på ett enskilt företag som är särskilt känsligt för fackliga stridsåtgärder än det riksavtal som gäller. Det är lätt att inse att en sådan utveckling skulle få stora konsekvenser för organisationsgrad och avtalsstruktur.

Regeringens utredning har sin bakgrund i huvudsakligen två faktum. Det ena är att det i riksdagen finns en parlamentarisk majoritet för ingrepp i konflikträtten. Förslag har lagts inte bara när det gäller stridsrätten n d g kollektivavtal utan även n d g ”samhällsfarliga konflikter”, inrättandet av en statlig strejknämnd och begränsning av sympatiåtgärder. Denna riksdagsmajoritet finns givetvis också representerad i arbetsmarknadsutskottet. Den andra frågan handlar om att Göteborgs hamn hamnat i skottgluggen just därför att Hamnarbetarförbundets konflikt med APM Terminals berör Sveriges viktigaste exporthamn och har en direkt och stor påverkan på Sveriges exportindustri. Som sådan har den direkt ökat trycket från näringslivet och de borgerliga partierna på att hitta en lösning. För att undvika ett tillkännagivande från riksdagen och ett initiativ från utskottet tillsattes utredningen, liksom för att pröva frågan om det är möjligt att på juridisk väg hitta formuleringar i lagtext som skulle kunna innebära ett ”kirurgiskt ingrepp” som löser den aktuella frågan utan att förändra maktbalansen på arbetsmarknaden för huvudorganisationerna, deras förbund och medlemmar. Det kan konstateras att uppgifter som påstås härröra från utredningen hamnat i media som oroar, det handlar inte minst om förändringar i lagtext som skulle kunna öppna upp för avtalsshopping och gula fackföreningar. Faktum är att inget konkret officiellt skriftligt från utredningen finns att hänvisa till i dagsläget. Innan utredningen presenterat sina förslag så finns det lite att ta ställning till med anledning av utredningen. Det viktiga i sammanhanget är vad som händer efter utredningen lagt sitt förslag och hur den politiska processen ser ut därefter. Förhoppningsvis har den Svenska modellen visat sig än en gång hålla och att konflikten lösts utan politisk inblandning.

Distriktsstyrelsen vill markera att vi värnar konflikträtten på sätt som beskrivs i första stycket, värnar riksavtalen i den Svenska modellen och värnar lagstiftning som förhindrar avtalsshopping. Slutligen vill vi understryka att regeringen, både genom statsminister Stefan Löfven och arbetsmarknadsminister Ylva Johansson, vid ett flertal tillfällen har uttryckt att regeringen inte kommer att lägga fram något förslag som påverkar maktbalansen på arbetsmarknaden negativt för löntagarna.